

Transpersoner och hiv – erfarenheter från Madrid

I slutet på oktober åkte tre personer från Posithiva Gruppen på en inspirations- och utbytesresa till Madrid för att träffa representanter från organisationerna "Imagina Más" och "Apoyo Positivo". Syftet med utbytet var att utbyta erfarenheter kring insatser riktade till transpersoner som lever med hiv.

Vi från Posithiva Gruppen som deltog i utbytet var Daniel (verksamhetschef), Johanne (projektledare) och Naomi (som bland annat sitter i Posithiva Gruppens referensgrupp för transpersoner som lever med hiv). På plats i Madrid träffade vi Teresa, Javier, och Iván från organisationen Imagina Más, och Almudena från organisationen Apoyo Positivo.

Johanne, Daniel och Naomi (i mitten), tillsammans med (fr.v.) Iván, Javier och Teresa från Imagina Más

Imagina Más – mer än hiv

Imagina Más (som kan översättas till "föreställ dig mer") är en organisation som bildades 2011, och som arbetar för sexuell hälsa, jämlikhet och mångfald. Personer som lever med hiv är en av organisationens primära målgrupper, och en del av organisationens verksamhet riktar sig speciellt till transkvinnor, exempelvis genom stödgrupper för transkvinnor i allmänhet och även specifikt för transkvinnor som har sex mot ersättning. Många av transkvinnorna som kommer till Imagina Más är sexarbetare, och organisationen har en icke-dömande inställning till sexarbete. I Spanien är inte sexarbete kriminaliserat, men enligt organisationen är det inte hellre reglerat på ett sätt som ger stöd till sexarbetare. Tidigare studier som gjorts visade att upptill 30% av transkvinnorna som säljer sex i Madrid lever med hiv, men under senare år har andelen sjunkit till ungefär 20%, något som organisationen tror är mycket tack vare tillgången till PrEP.

Enligt Imagina Más är inte hivdiagnosen i sig den primära utmaningen för transkvinnor i Spanien, utan oftare uppehållstillstånd, hemlöshet, diskriminering samt tillgång till arbete och vård. Som följd av detta arbetar organisationen med att erbjuda personer allt ifrån praoplatser till tak över huvudet. Organisationen bedömer att över 70% av personerna som söker sig till dem är migranter, och att majoriteten av dessa är migranter från Latinamerika. Trots att hivbehandling ska erbjudas alla oavsett legal status, upplever många att de inte får tillgång till detta. Bland transkvinnor speciellt är tillgången och följsamheten dålig, berättade Teresa. En betydlig del av organisationens arbete med transkvinnor som lever med hiv består därför i att facilitera, följa upp samt påminna om hivvård på individuell nivå, ofta via en klinik som är inspirerad av Londons hbtq-inriktade "Dean Street" – vars spanska motsvarighet heter "Centro Sanitario Sandoval".

Organisationen berättade dessutom att migranternas tillgång till könsbekräftande vård och ändring av t.ex. namn och juridiskt kön i Spanien är ännu mer begränsad än tillgången till hivvård, och generellt krävs det att man är spansk medborgare för att få tillgång till dessa tjänster. Organisationen upplever det också som en utmaning att det inte finns någon nationell lag som reglerar hbtq-personers rättigheter, alla spanska regioner har separat lagstiftning.

Sammanfattningsvis kan man säga att organisationens insatser för transkvinnor är breda men primärt psykosociala, och att insatsernas breda omfång dels är en reaktion på att det, historiskt sett, har funnits ett ensidigt fokus på just hiv i frågor som handlar om transkvinnor i Spanien.

Transpersoners delaktighet och synlighet i verksamheten

Hos Imagina Más involveras transpersoner (transkvinnor) i planeringen, genomförandet och utvärderingen av organisationens insatser. Kvinnorna som engagerar sig bestämmer själva vilka teman de vill arbeta med/lyfta genom t.ex. diskussionsgrupper. En metod som organisationen använt mycket i arbetet med transkvinnor är teater eller "psicodrama" ("psykodramaterapi").

Transkvinnorna ger feedback på organisationens arbete genom regelbundna möten, intervjuer och skriftliga formulär. På frågan kring huruvida transkillar eller transmän är aktiva i organisationen var svaret att de inte är speciellt aktiva i just Imagina Más. Teresa berättade att transkillarna (i Madrid) ofta engagerar sig i självstyrda grupper och att de arbetar med politiska frågor hellre än att lyfta frågor kring sociala problem och exkludering.

Eftersom organisationen identifierat att transkvinnor är en svår grupp att nå, erbjuder de ofta ekonomiska incitament eller annan ersättning för deras deltagande. Det kan till exempel vara presentkort på dagligvaror eller busskort, men aldrig

kontanter. Enligt organisationen är transkvinnor i Madrids genomsnittliga inkomst ungefär 600 euro i månaden, och transcommunityt är ekonomiskt utsatt och beroende av stöd utifrån. Ett annat exempel på incitament som organisationen erbjuder är att deltagare får diplom eller kursbevis när de deltagit på utbildningar och liknande hos Imagina Más. Organisationens har dessutom etablerat ett program för stipendier för personer som lever med hiv.

Bilder från kampanjen "Flashback" om transkvinnor hos Imagina Más

Imagina Más arbetar aktivt med U=U genom att sprida kunskap om att välbehandlad hiv inte överförs. Organisationens berättade dock att det varit svårt att få transkvinnor som lever med hiv att ställa upp i t.ex. kampanjer eller att vara öppna med att de lever med (smittfri) hiv. Dels kan det ha samband med att många av transkvinnorna är sexarbetare och att öppenhet kring hiv kan göra att de förlorar kunder, men det kan också handla om stigma och bördan av att bära olika typer av stigma samtidigt, enligt personerna i organisationen. Gällande synlighet i offentlig statistik berättade representanterna från organisationen att man sedan tre år tillbaka börjat registrera könsidentitet i samband med registrerandet av nya hivfall, och att frågor om könsidentitet numera ingår i det "frågebatteri" som hivläkare använder.

"Oss" och "dem" – synlighet och rättigheter för vem?

Vidare kring U=U och smittfri hiv berättade representanterna från Imagina Más att ungefär 90% av personer som lever med hiv i Madrid har odetekterbara virusnivåer. Organisationens är dock varsam med att framställa det som att *alla* lever med smittfri hiv, då det fortfarande är en del människor som organisationen arbetar med som befinner sig "utanför" detta narrativ. Organisationens tror att ett ensidigt fokus på U=U kan bidra till att stigmatisera personer som inte har tillgång till hivbehandling

och att det kan skapa ett "oss" och "dem" som tydliggör vilka som har privilegier och inte i dagens Spanien.

I utbytet mellan organisationerna samtalade vi också kring kriminalisering, och spanjorerna blev mycket förvånade när vi berättade om den svenska lagstiftningen. I Spanien finns ingen informationsplikt, och i de få fall där personer åtalats för överföring av hiv har det varit under icke-hivspecifika lagar som t.ex. reglerar "hälsoterrorism", berättade representanterna från Imagina Más. Trots att det inte finns reglerat i lag rekommenderar läkare alla som lever med hiv att använda kondom, även de som lever med smittfri hiv. Enligt Imagina Más beror detta på att det fortfarande är tabu att prata om kondomlöst sex inom hivvården i Spanien. Organisationen arbetar även med primärprevention, och berättar att kondomutdelning trots allt kan vara ett bra sätt att nå ut till allmänheten, och att det skapar bra tillfällen att prata om t.ex. välbehandlat hiv och U=U.

Gällande aktuella frågeställningar diskuterade vi också kort kring Chemsex, PrEP och asylrätt. Det sistnämnda är speciellt relevant för transkvinnor som kommer till Europa från Latinamerika, då praktiken skiljer sig åt mellan Sverige och Spanien. Imagina Más erfar till exempel att det att vara transkvinna från Honduras räcker som grund för att få asyl i Spanien. Enligt representanterna från organisationen finns det en medvetenhet om riskerna för hatkriminalitet mot transpersoner på migrationsmyndigheten, vilket gör att fler transpersoner beviljas asyl. Nu kommer det speciellt många asylsökande från Venezuela till Spanien, enligt organisationen.

Naomi, Daniel och Johanne från PG i möte med Almudena från Apoyo Positivo.

Apoyo Positivo – ett hem för *alla*

Den andra organisationen vi besökte i Madrid heter "Apoyo Positivo", vilket kan översättas till "positivt stöd". Organisationen bildades 1993, och har – i liket med PG – utvecklats från att arbeta med krisrespons, palliativ vård och sorgprocesser på 90-talet, till att i dag arbeta primärt med psykosocialt stöd och stigma. Almudena, som är socialarbetare och programkoordinator för organisationen i Madrid, berättade att 3000–3500 personer diagnosticeras med hiv i Spanien varje år, och att ungefär 80% av dessa är (cis)män (jämfört med 60% i Sverige). (Cis)kvinnor diagnosticeras enligt statistiken senare jämfört med (cis)män.

Apoyo Positivo arbetar både på grupp- och individnivå, och allt arbete görs med "mångfald" eller "diversity" som bas och metod, vilket innebär att aktiviteterna inte begränsas till specifika målgrupper utan är öppna för alla. Tidigare anordnade Apoyo Positivo aktiviteter för olika målgrupper, men de har valt att gå bort ifrån det till fördel för att arbeta metodiskt med mångfaldsbegreppet. På frågan om huruvida de har förlorat medlemmar eller intressenter som konsekvens av vidgandet svarade Almudena att det har varit tvärt om. Hon förtydligade att organisationen *internt* arbetar med att fördjupa sig i specifika målgruppers behov, bland annat genom att arbeta med specifika mångfaldsbegrepp såsom etnisk mångfald, könsmångfald och biologisk (hälsomässig) mångfald. Organisationen anordnar till exempel kurser kring "röstfeminisering" (som kanske är speciellt intressant för transkvinnor) och normbrytande smink, samt onanikurser för personer med kuk respektive fitta. Således är aktiviteterna "riktade" och målgruppsanpassade, men alla som har intresse kan delta.

Almudena berättade att hennes vision är att organisationens lokaler, som de kallar "casa" ("hus"/"hem"), ska fungera som en mötesplats för alla hbtq-personer i olika livssituationer, inte olikt de "house" som bland annat porträtteras i TV-serien Pose.

Apoyo Positivo:s skylt i lokalen: "casa"

Hivspecifika insatser

I "casa" erbjuds snabbtest för hiv, och Apoyo Positivos vision är att arbeta enligt Dean Street-modellen som innebär att man på en och samma plats kan få tillgång till alla tjänster som har med hiv att göra. Den som testar positivt ska på en gång få möjlighet att få peer-stöd, delta i grupper, motta information eller få psykologiskt stöd. När personer testar negativt passar organisationen på att informera om välbehandlad hiv samt om organisationens öppna aktiviteter.

Binära och icke-binära transpersoners synlighet

Vad gäller transpersoner berättade Almudena att det hänt mycket de senaste åren, och hon bedömer att hbtq- och hiv-communityt börjat prata mer om transfrågor sedan ungefär fem år tillbaka. Bland organisationens unga identifierar många som (binära eller icke-binära) transpersoner, men Almudena tror att det finns en generationsskillnad mellan transpersoner i Spanien: att många transpersoner i äldre generationer definierar som binära (transkvinnor och transmän) medan unga i större utsträckning identifierar som icke-binära. Hon uppfattar det även som att unga icke-binära transpersoner har ett större stödnätverk jämfört med äldre binära transpersoner och att binära transpersoner länge osynliggjorts i den spanska hbtq-rörelsen.

Lagar kring köns mångfald, namnändring samt ändring av juridisk kön har gjort att transfrågor även kommit upp på den offentliga agendan på senare år, men gruppen är fortfarande osynlig i offentliga dokument. Till exempel finns det inga spanska studier kring transkvinnors hälsa, och i de senaste publicerade ([2018-rapporterna från det statliga organet](#)) som bevakar hiv-epidemin i Spanien används fortfarande kategorierna msm och heterosexuella cismän respektive ciskvinnor. Transpersoner är alltså, som i Sverige, än så länge osynliga i den nationella hivstatistiken.

En komplicerande faktor för Apoyo Positivo:s arbete med transkvinnor är att många transkvinnor som säljer sex är skrivna i Spanien men kontinuerligt reser runt i Europa. Det gör det svårare att räkna hur många transpersoner som lever med hiv i Spanien.

Apoyo Positivo:s kampanjer

Almudena berättade om samt visade olika kampanjer som organisationen har utvecklat. En av organisationens kampanjer har utformats som en TV-serie med namnet "Indetectables". Avsnitten i serien handlar om personer som lever med hivs vardagsliv och olika utmaningar. En säsong handlar specifikt om stigma, och den kommande säsongen kommer handla om patriarkatet. Serien har visats på olika filmfestivaler och fått mycket uppmärksamhet.

Länk till serien: <https://www.atresplayer.com/flooxer/series/indetectables/>

Avsnitten i första säsongen av serien "Indetectables"

Apoyo Positivo har även gjort en dokumentärfilm i samband med ett läger som anordnades för unga med olika bakgrunder. Unga som lever med hiv deltog i lägret tillsammans med bland annat unga transpersoner och unga med funktionsvariation. Dokumentären heter "Diversxs" som betyder "mångfaldiga" och lägret är ett sätt att utbyta kunskap om hiv och annat på en mellanmänsklig nivå medan dokumentären riktar kunskap till "massorna". Också denna film har skickats till festivaler där den vunnit olika priser. Länk till filmen: <https://youtu.be/w8CIIVNCtlc>

Bild från dokumentärfilmen "DIVERSXS"

I samband med Pride 2019 gjorde Apoyo Positivo:s ungdomsgrupp ("WE LOVE") en kampanjfilm med rubriken "This is what diveristy looks like". Också här delar unga med olika bakgrunder sina berättelser, och tematik kring hiv blandas med andra budskap. Länk till filmen: <https://www.youtube.com/watch?v=Yk5EVZZGg70>

Kampanjfilmen "This is what diversity looks like"

Almudena berättade att alla kampanjerna och insatserna är exempel på empowerment i praktiken. Idéerna kommer alltid från målgruppen själv och organisationens ansvar är att skaffa de ekonomiska och mänskliga resurserna som behövs för att genomföra insatserna.

Uppföljning och "överexponering"

Något som Apoyo Positivo arbetar mycket med som följd av att de arbetar aktivt med filmade kampanjer, är förberedelse och uppföljning av personerna som deltar i kampanjerna. "Översynlighet" och "överexponering" är något som organisationen tar på allvar, och de förbereder alltid personerna på att det kan komma reaktioner från en själv eller omgivningen i kölvattnet av kampanjerna. Organisationen arbetar också med att skapa "trygga rum", speciellt för unga, där man kan prova på att vara mer synlig innan man ev. tar steget och deltar i större offentliga kampanjer.

Text: Johanne Hoffart, johanne.hoffart@posithivagruppen.se

Posithiva Gruppen (PG), November 2019